

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Консорціум університетів «Collegium Continuum»
Кардіффський університет Метрополітан (Велика Британія)
Білостоцький державний університет (Республіка Польща)
Сінопський університет (Туреччина)
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

МАТЕРІАЛИ

Х Міжнародної науково-практичної конференції
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»
«PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS OF
HIGHER AND SECONDARY EDUCATION IN THE CONDITIONS
OF MODERN CHALLENGES: THEORY AND PRACTICE»
(м. Харків, 25 – 26 березня 2026 року)

Харків
2026

Редакційна колегія:

Башкір О. І. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Білик В. М. – к-т пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Друганова О. М. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Кін О. М. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Майструк І. С. – доктор філософії (PhD), старший викладач кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Якімова М. Е. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Яліна В. Л. – к-т пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №4 від 15.04.2026 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 25 – 26 березня 2026 р.) / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – 320 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

© Харківський національний
педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, 2026

Білик В., Ткаченко Л.	
Особистісна ресурсність у психологічній реабілітації працівників освіти	218
Дзюба Я.	
Розвиток термінологічної компетентності в процесі самостійного навчання: стратегії та інструменти для освіти дорослих	221
Калюжна Т.	
Підготовка педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих: тенденції та проблеми	224
Колесников А.	
Критеріально-понятійний апарат дослідження проблеми правової освіченості педагогічних працівників	226
Подаваленко А., Зеленська Л., Білера Н.	
Результати пілотного дослідження розвитку емоційного інтелекту в лікарів на циклах підвищення кваліфікації	229
Радомський І.	
Освіта дорослих як складова сучасної системи освіти	233
Смирнова М.	
Професійний розвиток педагогів: сучасні тенденції та нові можливості в процесі підвищення кваліфікації.	236
Фазан В., Ткаченко Т., Штефан Л.	
Актуальні проблеми організації освіти дорослих у Великій Британії	239

СЕКЦІЯ VII

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Березіна І.	
Педагогічні умови формування інформаційно-цифрової компетентності здобувачів освіти в процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу	242
Іванькова Н.	
Особливості використання цифрового навчального контенту у медичних ЗВО	245
Ледок М.	
Цифрові зміни освітнього процесу в умовах дистанційного навчання	247
Майстрюк І.	
Цифрові ресурси для самоосвіти майбутніх учителів	251
Пасько О., Бондаренко Н., Кирієнко М.	
Adobe Creative Cloud як інструмент цифрової трансформації професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну	254
Саратовський В.	
Професійний саморозвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти засобами цифрових технологій	257
Собченко Т., Буткевич В.	
Формування цифрової компетентності здобувачів технічних спеціальностей у контексті цифрової трансформації освіти.....	261
Ткачова Н., Ткачов А.	

обов'язками педагогів, що визначені чинним законодавством України. Практична значущість упровадження цієї моделі полягає в можливості цільової діагностики та корекції змісту програм неперервної освіти. Це сприятиме не лише підвищенню кваліфікації педагогічних працівників, але й зростанню їхньої професійної стійкості та правової культури.

Список використаних джерел

1. Басенко Р. О. Нормативно-правові та організаційно-педагогічні засади правової освіти у мейнстрімі цілісної освіти майбутніх фахівців ЗВО. *Імідж сучасного педагога*. Вип. 5(212). 2023. С. 86–91. URL : <https://isp.pano.pl.ua/article/view/287806>
2. Колесников А. Г. Правова освіченість у системі вимог до педагогічних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 81. Т. 1. С. 13–15. DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/81.1.2>.
3. Курок Р. О. Напрями розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 83. С. 92–98. DOI : <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.19>.
4. Олійник В. В. Формування правової компетентності керівників навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти Запоріжжя, 2008. 20 с.
5. Смолюк А. І. Правова складова фахової підготовки вчителів у педагогічних коледжах. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 51. Т. 2. С. 150–154. DOI : <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.2.27>.
6. Соколова С. В. Критерії, показники та рівні сформованості правової культури майбутніх інженерів-педагогів. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 38. С. 270-276. <https://doi.org/10.31812/educdim.v38i0.3225>

РЕЗУЛЬТАТИ ПЛОТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЛІКАРІВ НА ЦИКЛАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Алла ПОДАВАЛЕНКО

доктор медичних наук, професор
Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна

Людмила ЗЕЛЕНСЬКА

доктор педагогічних наук, професор
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

Наталія БІЛЕРА

старший викладач
Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна

Під час пілотного дослідження встановлено, що у більшості респондентів відзначається недостатній рівень розвитку складників (компонентів) емоційного інтелекту, особливо саморегуляції, емпатії та соціальних навичок. Це зумовлює необхідність включення відповідних освітніх модулів/тем до програм післядипломної медичної освіти з метою підвищення рівня розвитку емоційного інтелекту лікарів.

Ключові слова: лікар, емоційний інтелект, підвищення кваліфікації, розвиток.

During the pilot study, it was found that the majority of respondents have an insufficient level of development of the components of emotional intelligence, especially self-regulation, empathy and social skills. This necessitates the inclusion of appropriate educational modules/topics in postgraduate medical education programs in order to increase the level of development of emotional intelligence of doctors.

Keywords: doctor, emotional intelligence, advanced training, development.

Наразі навчальні дисципліни у вищій школі – психологія, педагогіка, медицина, менеджмент та інші – приділяють значну увагу питанням розвитку емоційного інтелекту фахівців різних спеціальностей [2; 3; 4]. Необхідність розвитку емоційного інтелекту в медичних працівників зумовлена особливостями їхньої професійної діяльності, яка передбачає постійну комунікацію з пацієнтами, їхніми родичами, керівництвом медичних і немедичних установ, а також взаємодію з колегами.

В Україні, де наразі діє правовий режим воєнного стану, а медичні працівники надають допомогу як цивільному населенню, так і військовослужбовцям, переважно в критичних ситуаціях, значення емоційного інтелекту суттєво зростає. Саме тому емоційний інтелект слід розглядати як важливий компонент професійної компетентності лікаря [1, с. 40].

Останнім часом у науковій літературі досить вживаним є поняття «емоційна компетентність» [5], що в умовах підвищеної професійної відповідальності передбачає здатність зберігати емоційну рівновагу, протидіяти розвитку депресивних станів і запобігати професійному вигоранню. Водночас формування емоційної компетентності ґрунтується на розвитку емоційного інтелекту в поєднанні з дотриманням принципів медичної етики.

З огляду на важливість емоційного інтелекту в професійній діяльності лікаря та його значення в процесі безперервного професійного розвитку, нами заплановано проведення дослідження щодо оцінки рівня розвитку емоційного інтелекту лікарів.

Під час визначення основних напрямів дослідження за основу було взято концепцію емоційного інтелекту американського психолога Деніела Гоулмана, який виділив п'ять ключових компонентів емоційного інтелекту: самосвідомість (здатність розпізнавати власні емоції); самоуправління (уміння контролювати власні емоції); мотивація (здатність ставити цілі та прагнути до їх досягнення); емпатія (уміння розпізнавати емоції інших людей); соціальні навички (здатність будувати ефективні міжособистісні взаємовідносини) [6].

Для проведення дослідження було укладено анкету «Розвиток емоційного інтелекту в лікарів на циклах підвищення кваліфікації». Вона містила загальні питання (стать, вік, спеціальність, стаж роботи) та блоки тверджень за шістьма напрямками (складниками): самоусвідомленість, саморегуляція, внутрішня мотивація, емпатія, соціальні навички, рефлексія та професійний розвиток. Кожен напрям включав по шість тверджень.

Перед проведенням констатувального етапу експерименту було виконано пілотне дослідження для апробації анкети.

Отже, метою пілотного дослідження була попередня оцінка рівня розвитку емоційного інтелекту в лікарів, які проходять підвищення кваліфікації у Харківському національному медичному університеті, для перевірки нашої гіпотези.

В опитуванні брали участь 20 лікарів. Переважну більшість респондентів становили жінки віком понад 50 років зі стажем роботи понад 20 років. За спеціальністю переважали лікарі-епідеміологи та інфекціоністи. Майже всі респонденти зазначили, що раніше не проходили спеціальних тренінгів, присвячених розвитку емоційного інтелекту.

Щодо такого складника емоційного інтелекту, як самоусвідомлення, 50 % лікарів, що брали участь в опитуванні, погодилася з твердженням, що це здатність визначати власні емоції, розуміти їх вплив на прийняття професійних рішень та аналізувати причини виникнення певних емоційних реакцій. Водночас інші 50 % респондентів висловила невпевненість або не погодилася з цими твердженнями.

Щодо такого складника, як саморегуляція, лише незначна кількість респондентів (3 особи) підтвердила здатність зберігати спокій у складних ситуаціях, уникати різких реакцій, швидко відновлювати продуктивну роботу та переходити до конструктивного мислення після невдач. Більшість лікарів не змогли чітко визначити свою позицію, а четверо взагалі не погодилися з цими твердженнями.

Результати опитування стосовно ролі внутрішньої мотивації для розвитку емоційного інтелекту в дають підстави свідчити, що близько половини лікарів відчують задоволення від професійного розвитку, орієнтуються на довгострокові результати діяльності, прагнуть удосконалювати свої професійні навички та позитивно ставляться до участі в тренінгах і курсах підвищення кваліфікації. Водночас було зафіксовано поодинокі випадки повної незгоди з цими твердженнями.

У блоці питань, що стосувався розвитку емпатії як складника емоційного інтелекту, позитивні відповіді дали менше половини опитаних. Це може свідчити про наявність певного внутрішнього емоційного напруження в лікарів. Частина респондентів зазначила труднощі в розпізнаванні страху, болю чи тривоги в пацієнтів, недостатню увагу до їхніх емоційних потреб, а також до емоційного стану колег.

Аналіз відповідей щодо сформованості соціальних навичок показав, що лише 4 лікарі з 20 опитаних повністю погодилися з твердженнями про здатність

ефективно висловлювати власну думку, налагоджувати взаємодію з колегами та сприяти врегулюванню конфліктних ситуацій.

Щодо рефлексії та професійного розвитку, лише 4 респонденти продемонстрували готовність опанувати методики аби краще розуміти психологічні особливості пацієнтів, використовувати знання з емоційного інтелекту в професійній комунікації та допомагати колегам у складних ситуаціях. Водночас більшість респондентів погодилася з тим, що вони аналізують власні емоційні реакції після складних клінічних випадків і вважають розвиток емоційного інтелекту важливою складовою професійного зростання лікаря.

Отже, проведене пілотажне дослідження дає підстави сформулювати такі висновки:

- рівень розвитку окремих складників емоційного інтелекту в лікарів є недостатнім, особливо в царині саморегуляції, емпатії та соціальних навичок;
- більшість опитаних лікарів раніше не проходили спеціальних тренінгів із розвитку емоційного інтелекту, що може бути однією з причин виявлених труднощів у формуванні відповідної компетентності;
- більшість респондентів усвідомлює важливість розвитку емоційного інтелекту та позитивно ставиться до включення відповідних освітніх модулів/тем до програми підвищення кваліфікації лікарів;
- доцільним є розроблення та впровадження в систему післядипломної медичної освіти навчальних модулів і тренінгів, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту лікарів як важливої складової їхньої професійної компетентності;
- анкета «Розвиток емоційного інтелекту у лікарів на циклах підвищення кваліфікації» є зрозумілою для респондентів, а сформульовані в ній твердження не викликали суттєвих труднощів під час заповнення. Однак для підтвердження отриманих попередніх результатів необхідне проведення дослідження на значно більшій вибірці зі застосуванням відповідних методів статистичного оброблення даних.

Список використаних джерел

1. Зарицька В. В. Методика дослідження емоційного інтелекту особистості. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 3. Т. 2. С. 37–41.
2. Бегеза Л. Є. Психологічні особливості емоційної сфери лікаря. *Актуальні проблеми психології*. 2018. Т. V. Вип. 18. С. 163–169.
3. Логвись О. Дослідження розвитку емоційного інтелекту майбутніх педагогів у контексті освітньої євроінтеграції. *Вісник Львівського університету*. Серія психологічні науки. 2022. Спецвипуск. С. 70–77.
4. Кулібаба Є., Кобелянський О. Роль емоційного інтелекту в професійній діяльності фахівців медичного профілю. *Педагогіка безпеки*. 2024. Т. 9. № 2. С. 107–113. URL : <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2024-9-2-107-113>
5. Лазуренко О. О. Емоційна компетентність лікаря: теоретичні підходи дослідження, проблема формування. Монографія. К.: Інтерсервіс, 2018. 220 с.
6. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Вид-во: Vivat, 2018. 512 с.

Наукове видання

За редакцією
Попової Олени Володимирівни

**Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах
сучасних викликів: теорія і практика**
Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції
(Харків, 25–26 березня 2026 р.)

Відповідальні за випуск: О. В. Попова, О. М. Кін

*Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності
несуть автори*